

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В.Н. КАРАЗІНА**

ЗНАМЕНСЬКА ІВАННА ВЛАДИСЛАВІВНА

УДК 811.111:81'373.611:81'367.625

**КОРЕНЕВІ ДІЄСЛОВА ТА ЇХНІ ПОХІДНІ
В АНГЛОМОВНІЙ МЕДИЧНІЙ ТЕРМІНОЛЕКСИЦІ:
СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНИЙ АНАЛІЗ**

Спеціальність 10.02.04 – германські мови

**Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата філологічних наук**

Харків – 2006

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано на кафедрі іноземних мов з латинською мовою та медичною термінологією Вищого державного навчального закладу України "Українська медична стоматологічна академія", Міністерство охорони здоров'я України.

Науковий керівник: доктор філологічних наук, професор
ЗЕРНОВА ВАЛЕНТИНА КОСТЯНТИНІВНА,
професор кафедри іноземних мов з латинською мовою та медичною термінологією Вищого державного навчального закладу України "Українська медична стоматологічна академія"

Офіційні опоненти: доктор філологічних наук, професор
ЗАЦНИЙ ЮРІЙ АНТОНОВИЧ,
завідувач кафедри теорії та практики перекладу англійської мови Запорізького національного університету;

кандидат філологічних наук, доцент
РЕБРІЙ ОЛЕКСАНДР ВОЛОДИМИРОВИЧ,
доцент кафедри перекладу та англійської мови Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

Провідна установа: Донецький національний університет
Міністерства освіти і науки України,
кафедра англійської філології

Захист дисертації відбудеться "6" червня 2006 р. о 14 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 64.051.16 Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна за адресою: 61077, м. Харків, пл. Свободи, 4, ауд. 7-75.

З дисертацією можна ознайомитися у Центральній науковій бібліотеці Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна за адресою: 61077, м. Харків, пл. Свободи, 4.

Автореферат розісланий "5" травня 2006 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

А.П. Мартинюк

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Сучасне життя суспільства характеризується стрімким зростанням темпів розвитку науки і техніки, що, в свою чергу, веде до подальшого удосконалення мови цих галузей, зокрема наукової та технічної термінології.

Визначення специфіки, механізмів утворення та словотворчих особливостей термінологічних одиниць у англійській науковій галузі, і, зокрема, в медичній, є досить актуальним, оскільки саме англійська мова є міжнародною мовою наукового спілкування та технічного прогресу (В.П. Даниленко, Т.В. Лепеха, З.Р. Хабірова).

Важливість вивчення сучасної англійської медичної терміносистеми зумовлюється зростанням значення медицини для вирішення нагальних проблем, пов'язаних із здоров'ям людини. Зі збільшенням значимості спеціальної лексики в сучасній мові та внаслідок швидкого розвитку багатьох сфер людської діяльності актуальним стає комплексне вивчення терміносистем, у тому числі й медичної, з урахуванням структурно-семантичних і когнітивно-ономасіологічних особливостей термінів.

Наявні праці розглядають лише окремі проблеми, пов'язані з розвитком і функціонуванням англійської медичної термінології. В лінгвістиці досить повно розкриті питання, що стосуються структури запозичених термінів (Г.І. Кічігіна, D.M. Ayers), семантичних процесів термінологізації загальноживаних слів (О. Чупіліна), питання, пов'язані з мовною специфікою окремих галузей медицини і медичної термінології англійської мови в цілому (В.Д. Дородних, В.В. Іванов). Однак існуючі дослідження з вивчення англійської медичної термінології не вичерпують усієї тематики, пов'язаної з її формуванням і функціонуванням. Специфіка використання та функціонування дієслівних одиниць германського походження у сучасній англійській медичній термінології дотепер не одержали глибокого висвітлення в сучасній лінгвістичній літературі, що й стимулює проведення такого аналізу.

Обрання дієслова у функції медичного терміна як об'єкта дослідження зумовлено тим, що ця частина мови є невід'ємним компонентом забезпечення повноцінного функціонування наукової медичної термінології.

Вибір теми роботи продиктований необхідністю виявлення комплексу словотворчих і когнітивно-ономасіологічних чинників, що впливають на формування сучасної англійської медичної терміносистеми, котра утворена на основі дієслівної лексики германського походження, на її словотворчі потенції, продуктивні способи та засоби її реалізації.

Характер термінологічної номінації вимагає визначення оптимальних мовних способів для вираження спеціального поняття та такої структурно-семантичної організації термінів, яка б орієнтувала на адекватне сприйняття наукового об'єкта

чи явища (В.Г. Костенко). У той же час, вибір способу номінації, втілення нового знання в адекватну специфіці наукової чи технічної галузі форму відбувається на ґрунті діяльності когнітивних механізмів людської свідомості, відповідальних за породження мовлення. Розкриття когнітивної специфіки породження термінів, таким чином, виступає важливою логічною ланкою, здатною замкнути ланцюжок комплексного аналізу термінів і термінологічних систем, з'єднавши воедино структурно-семантичний підхід до вивчення мови та мовлення з когнітивно-ономасіологічним.

Актуальність теми дисертації визначається важливістю проведення комплексного аналізу структурно-семантичних і когнітивно-ономасіологічних особливостей медичних термінів сучасної англійської мови. Комплексний аналіз у запропонованій роботі розглядається як дослідження медичних термінів у напрямі від твірних основ кореневих дієслів германського походження до співвідносних з ними за структурою та семантикою похідних основ термінів різних тактів деривації на перетині системно-структурної та когнітивно-ономасіологічної парадигм сучасної лінгвістики, що передбачає вивчення структурно-семантичних і когнітивних (з позицій когнітивної ономасіології) особливостей твірних та похідних основ медичних термінів в їхній взаємодії. Такий підхід до проблеми дає можливість представити сучасну англійську медичну термінологію, що досліджується, як цілісну систему зі своїми закономірностями організації та розвитку.

Зв'язок роботи з науковими темами. Роботу виконано в межах комплексної теми "Дослідження процесів термінотворення у напрямі від твірних основ слів до співвідносних з ними основ похідних термінів" (номер держреєстрації 0199U002125) кафедри іноземних мов з латинською мовою та медичною термінологією Вищого державного навчального закладу України "Українська медична стоматологічна академія", м. Полтави.

Метою роботи є виявлення структурно-семантичних особливостей медичних термінів, що функціонують у сучасній англійській мові, установлення словотворчих функцій та словотворчих потенцій (валентності, активності та продуктивності) твірних основ кореневих дієслів германського походження та співвідносних з ними за структурою та семантикою похідних основ термінів, виділення когнітивно-ономасіологічних чинників породження медичного терміна.

Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких **завдань**:

- визначення специфіки медичного терміна як типу лексичної одиниці та встановлення його дефініції;
- виділення когнітивно-ономасіологічних і мовних чинників термінотворення та побудова на їхній основі інтеграційної когнітивно-ономасіологічної моделі породження медичного терміна;

– висвітлення основних функцій, властивих медичному терміну, з виділенням номінативної функції як домінуючої;

– установлення словотвірної структури твірних основ кореневих дієслів германського походження (у синхронному зрізі з урахуванням етимологічних чинників) та співвідносних з ними похідних основ медичних термінів;

– виявлення напрямів реалізації словотворчих потенцій твірних основ кореневих дієслів та співвідносних з ними за структурою та семантикою похідних основ медичних термінів із визначенням словотворчих засобів і словотвірних моделей, за якими утворюються похідні основи медичних термінів різних тактів деривації;

– вивчення семантичних особливостей кореневих дієслів германського походження у функції медичних термінів та їхніх похідних, розробка номенклатури лексико-семантичних груп, до яких належать досліджувані терміни, аналіз різних типів семантичних зрушень (метафоричних і метонімічних), що супроводжують словотворчі процеси;

– здійснення порівняльного аналізу структурно-семантичних характеристик похідних основ медичних термінів, утворених від твірних основ кореневих правильних і неправильних дієслів германського походження.

Об'єктом дослідження виступають твірні основи кореневих дієслів германського походження та співвідносні з ними за структурою та семантикою похідні основи медичних термінів різних тактів деривації сучасної англійської мови.

Кореневі дієслова германського походження в запропонованій роботі розглядаються як дієслова, що не мотивовані іншими основами (наприклад, іменників, прикметників), складаються тільки з кореня та належать до групи германських мов.

Предметом дослідження є структурно-семантичні особливості твірних основ кореневих дієслів германського походження та співвідносних з ними за структурою та семантикою похідних основ медичних термінів різних тактів деривації, когнітивно-ономасіологічні характеристики та функції, що властиві медичним термінам сучасної англійської мови.

Матеріалом дослідження слугують 133 твірні основи кореневих дієслів германського походження і 634 похідні основи медичних термінів, що одержані методом суцільної вибірки з періодичних англомовних фахових видань, монографій, медичних довідників і лексикографічних джерел англомовної медичної термінології, загальним обсягом 14463 сторінки.

Теоретико-методологічною базою дослідження є системний структурно-семантичний та когнітивно-ономасіологічний підходи до вивчення мови й мовних явищ у їхньому взаємозв'язку та взаємозалежності. Комплексний характер дослідження передбачає застосування таких **методів і прийомів**: методу

когнітивно-ономасіологічного аналізу з метою моделювання процесів породження медичних термінів в єдності комунікативних, ментальних і мовних механізмів; методу лінгвістичного аналізу для виділення основних функцій, що властиві медичному терміну; методу словотвірного аналізу, який здійснюється для репрезентації синхронної словотвірної структури твірних і похідних основ медичних термінів і полягає в ступеневому членуванні усіх похідних основ на максимальні словотворчі компоненти; методу словотворчого моделювання для виявлення словотвірних моделей, за якими утворюються похідні основи медичних термінів різних тактів деривації; прийому кількісного аналізу для визначення словотворчої активності та продуктивності твірних основ кореневих дієслів германського походження й співвідносних з ними за структурою та семантикою похідних основ медичних термінів; методу семантичного аналізу для виявлення семантичних зрушень (метафоричних і метонімічних) медичних термінів, а також визначення основних лексико-семантичних груп, до яких належать терміни, що досліджуються.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що в дисертації вперше проводиться комплексне дослідження структурно-семантичних і когнітивно-ономасіологічних особливостей англomовних медичних термінів, що здійснене у напрямі від твірних основ кореневих дієслів германського походження; уперше виявляються напрями реалізації словотворчих потенцій твірних основ кореневих дієслів та співвідносних з ними за структурою та семантикою похідних основ медичних термінів у сучасній англійській мові; розробляється інтеграційна когнітивно-ономасіологічна модель породження медичного терміна на основі аналізу моделей породження мовлення та моделей породження номінативних одиниць. Новаторським є сам підхід до аналізу медичних термінів на перетині системно-структурної та когнітивної парадигм як найбільш адекватний для сучасного етапу лінгвістичного дослідження термінологічних систем.

Наукова новизна одержаних результатів може бути узагальнена у наступних **положеннях, що виносяться на захист:**

1. Сучасна англomовна медична термінологія є системою медичних термінів – мовних знаків у спеціальній функції носія інформації про систему наукових знань і практичних заходів, поєднаних метою діагностики, лікування і попередження хвороб, збереження і зміцнення здоров'я та працездатності людини, подовження життя.

2. Формування англomовної медичної терміносистеми відбувається як за рахунок відбору термінів з інтернаціонального фонду, так і за допомогою одиниць германського походження, включаючи кореневі дієслова, які здатні набувати термінологічних значень та брати участь у процесі творення медичних термінів різних тактів деривації.

3. Когнітивно-ономасіологічна модель породження медичного терміна має інтеграційний характер і складається з таких етапів: мотиваційного (апперцепції), значення-твірного (інтеріорації і внутрішнього програмування), вербального (селекції, парадигматизації, синтагматизації). На довербальних етапах специфіка породження медичного терміна визначається вихідною позицією продуцента, пов'язаною з вибором об'єкту номінації. На вербальному етапі ономасіологічний процес підпорядковується обмеженням, що накладаються з боку наукової галузі.

4. Медичному терміну сучасної англійської мови властивий ряд функцій, серед яких провідну роль відіграє номінативна функція та співвідносні з нею: когнітивна функція – здатність представити реальну дійсність семіологізованим ланцюжком звуків; епістемічна – відображення дійсності та збереження знань; евристична – відкриття нового знання, комунікативна – передача спеціалізованої інформації. За допомогою реалізації зазначених функцій термінологія бере активну участь у формуванні колективної мовної картини світу.

5. У досліджуваній медичній терміносистемі спостерігається тенденція до зменшення ролі запозичених словотворчих компонентів при утворенні похідних основ медичних термінів. Лише похідні основи складних іменників і прикметників, суфіксальних прикметників I такту деривації, префіксальних, складних іменників і складних прикметників II такту деривації демонструють кількісну перевагу використання словотворчих компонентів іншомовного походження. Твірні основи кореневих дієслів германського походження та співвідносні з ними похідні основи медичних термінів, що виконують функції твірних основ при подальшому термінотворенні, найчастіше проявляють низьку словотворчу активність і продуктивність. Максимальна довжина утворення похідних основ медичних термінів складає три дериваційні такти.

6. Серед похідних основ медичних термінів, котрі аналізуються, більше половини складають іменники, що свідчить про характерну для медичної термінології тенденцію до номіналізації. Однак медичні терміни можуть бути представлені усіма повнозначними частинами мови, оскільки будь-яка сучасна терміносистема повинна відповідати не тільки вимогам номінації специфічних об'єктів і понять, а й забезпечувати можливість вираження усього розмаїття взаєностосунків і зв'язків між ними, навколишньою дійсністю та мовним соціумом.

7. Вивчення семантичних характеристик медичних термінів дозволяє визначити ступінь значущості номінативних сфер для потреби функціонування медичної термінології. До найбільш поширених лексико-семантичних груп належать: терміни-іменники, що позначають найменування фізіологічного процесу або стану, найменування фізичного процесу або стану, найменування медичної процедури, найменування медичного приладу або пристрою; терміни-дієслова, що позначають дії медичної процедури, фізіологічного процесу або стану;

терміни-прикметники, що позначають якість, властивість, ознаку медичного процесу або стану.

8. Між похідними основами медичних термінів, що утворені від твірних основ кореневих правильних і неправильних дієслів германського походження, немає принципових відмінностей як у плані структури, так і в плані змісту.

Теоретичне значення вивчення структурно-семантичних і когнітивно-ономасіологічних особливостей медичних термінів сучасної англійської мови, здійсненого у напрямі від твірних основ кореневих дієслів германського походження до співвідносних з ними за структурою та семантикою похідних основ, полягає у тому, що воно є внеском до сучасної теорії терміна. Розробка когнітивно-ономасіологічної моделі породження медичного терміна сприяє подальшому розвитку досліджень у галузі породження мовлення, ономасіології та когнітивної лінгвістики.

Практична цінність. Матеріали дослідження та одержані результати можуть бути використані у викладанні курсу лексикології сучасної англійської мови (розділи "Словотвір", "Термінотворення", "Лексикографія"), на практичних заняттях з англійської мови у вищих навчальних медичних закладах; в лексикографічній практиці для складання спеціалізованих довідників, тезаурусів і словотворчих словників. Зокрема, досліджувана медична термінологіка сучасної англійської мови може стати базою для створення навчального гніздового термінологічного словника для студентів і фахівців в галузі медицини.

Особистий внесок дисертанта полягає у встановленні структурно-семантичних і когнітивно-ономасіологічних особливостей термінотворення та побудові на їхній основі інтеграційної когнітивно-ономасіологічної моделі породження медичного терміна; виявленні напрямів реалізації словотворчих потенцій твірних основ кореневих дієслів і визначенні словотворчих способів та словотвірних моделей утворення співвідносних з ними похідних основ медичних термінів різних тактів деривації на підставі аналізу валентних властивостей, словотворчої активності та продуктивності твірних основ; вивченні семантичних особливостей медичних термінів; розробці номенклатури лексико-семантичних груп, до яких належать медичні терміни; аналізі різних типів семантичних зрушень, що супроводжують словотворчі процеси.

Основні положення дисертаційного дослідження пройшли **апробацію** на засіданні кафедри іноземних мов з курсом латинської мови та медичною термінологією Вищого державного навчального закладу України "Українська медична стоматологічна академія" і були представлені на першій обласній конференції TESOL "English in Ukraine of the New Millennium" (Полтавський державний педагогічний університет ім. В.Г. Короленка, Полтава, травень 2000), на третій, четвертій та п'ятій міжнародних науково-практичних конференціях "Лінгвістичні та методичні проблеми навчання мови як іноземної" (Українська

медична стоматологічна академія, Полтава, вересень 2000; червень 2002; червень 2004), на міжнародній науково-методичній конференції "Людина. Мова. Комунікація" (Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна, Харків, листопад 2004).

Публікації. Основні положення і результати дослідження висвітлені у 5 статтях автора, опублікованих у фахових виданнях України, і в 5 тезах виступів на наукових конференціях (одні у співавторстві, де автору належить збір, аналіз та опис фактичного матеріалу).

Обсяг і структура роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, загальних висновків, списку використаної літератури, списку джерел ілюстративного матеріалу, списку лексикографічних джерел і додатків.

У вступі обґрунтовуються вибір теми роботи, її актуальність, новизна, визначено мету й конкретні завдання дослідження, описано його матеріал, методологію та методи, сформульовано основні положення, що виносяться на захист, розкрита їхня наукова новизна, теоретичне значення та практична цінність роботи.

У першому розділі аналізується сутність медичного терміна як одиниці певної терміносистеми та лексику літературної мови; висвітлюються основні напрями вивчення термінології; розглядаються шляхи становлення та специфіка англійської медичної термінології; описуються основні положення, пов'язані з теорією словотворення; визначаються основні одиниці словотвору та методологічна база дослідження. У першому розділі також представлено та обґрунтовано побудову когнітивно-онімологічної моделі породження медичного терміна на основі теорій породження мовлення та теорій породження номінативних одиниць; виявлено функції, що властиві медичному терміну.

У другому розділі розглянуто структурні та семантичні особливості твірних основ кореневих неправильних дієслів германського походження, висвітлено їхні словотворчі функції; виявлено словотворчу активність та продуктивність твірних основ медичних термінів; визначено словотвірні моделі, за якими утворюються похідні основи термінів; охарактеризовано валентні властивості похідних основ термінів у медичній терміносистемі; виділено основні лексико-семантичні групи, до яких належать медичні терміни; розглянуто напрями реалізації словотворчих потенцій твірних основ у процесі подальшого термінотворення.

У третьому розділі проаналізовано структурну та семантичну організацію твірних основ кореневих правильних дієслів германського походження; розглянуто напрями реалізації їхніх словотворчих потенцій; визначено засоби утворення похідних основ медичних термінів, співвідносних з твірними основами кореневих правильних дієслів германського походження; висвітлено структурні та семантичні особливості похідних основ медичних термінів.

У загальних висновках викладаються основні результати дослідження та зазначаються перспективи подальшого дослідження у галузі медичної термінології.

Загальний обсяг роботи – 251 сторінка (обсяг основного тексту – 174 сторінки), список літератури нараховує 276 найменувань, список джерел ілюстративного матеріалу – 10 найменувань. У дисертації подано додатки, що складаються з 58 таблиць.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

Розділ 1. "Сучасні аспекти лінгвістичних досліджень термінології та термінотворення". Становлення і розвиток різних галузей науки та техніки супроводжуються збільшенням обсягу спеціальної інформації, що, у свою чергу, пов'язано з розвитком і удосконаленням мовних засобів і способів передачі цієї інформації. Формування і розвиток кожної самостійної галузі знань, строге виленування предмета дослідження, основних категорій і закономірностей розвитку досліджуваного предмета чи поняття сприяють актуалізації нових знань про природу досліджуваного об'єкта.

Дескриптивний напрямок, в руслі якого виконана дисертаційна робота, розглядає термін як слово в особливій функції (Г.О. Винокур), що дозволяє виявити між термінологічною та загальноновживаною лексикою природні зв'язки, які виявляються у спільності засобів та способів лексичної номінації, дії універсальних семантичних законів і розглядає мову наукової галузі як функціональний різновид літературної мови.

Сфера використання термінів визначається і обмежується рамками конкретної галузі знань. Таким чином, науково-технічна термінологія, у тому числі й медична, в широкому розумінні розглядається як функціональна підсистема загальної системи певної мови, що складається з найменувань членів системи понять науки і техніки. Теоретично кожне слово може бути терміном, але воно стає ним тільки при актуалізації – виведенні його з лексико-семантичної системи загальнолітературної мови і включенні в систему термінів.

Процес утворення нових медичних термінів у загальних рисах збігається з основними словотворчими тенденціями лексику літературної мови, а саме: переосмислення значень загальноновживаних слів (Л.М. Алексєєва, М.М. Володіна), морфологічне і морфолого-синтаксичне словотворення (В.В. Іванов, Н.О. Цимбал). Проте шляхи поповнення медичної термінології мають і свою специфіку, що регламентується понятійною системою конкретної науки.

Дослідження специфіки словотворчих процесів у межах сучасної англомовної медичної термінології базується в нашій роботі на основоцентричному підході у синхронії (Т.Б. Беляєва, В.К. Зернова, В.В. Грещук, І.Г. Мілославський). За вихідну одиницю взято твірну основу дієслова, з якої починається словотворчий процес і

яка є лексико-семантичним ядром при утворенні похідних основ. Основу слова ми розглядаємо як структурну частину, штучно вичленовану зі слова як деякого цілого чи таку, що формально збігається зі словом, яке функціонує самостійно, входить до складу всіх його словоформ і з якою пов'язане лексичне значення слова (О.С. Кубрякова, О.О. Земська, К.А. Левковська, В.К. Зернова).

Для встановлення словотворчої потенції твірних основ дієслів, що відображає можливість утворювати нові структурно та семантично залежні від неї похідні основи термінів, та досліджень особливостей словотворчого синтезу використовується процедура словотвірного аналізу, сутність якої полягає у виявленні бінарної опозиції твірної та похідної основ шляхом послідовного виділення максимальних словотворчих компонентів (О.А. Земська, О.С. Кубрякова, В.К. Зернова, Т.М. Беляєва). Словотворча потенція розглядається як словотворча валентність, активність і продуктивність твірних основ. Під словотворчою валентністю ми розуміємо вибіркочу властивість твірної основи приєднувати при утворенні похідних основ певні словотворчі компоненти (І.К. Архипов, М.Д. Степанова, Т.М. Беляєва). Словотворча активність розглядається як співвідношення загальної кількості твірних основ, від яких утворюються похідні основи, до загальної кількості основ у вибірці (Т.М. Беляєва). Словотворча продуктивність визначається кількісними показниками реалізації словотвірних можливостей твірних основ у відношенні до похідних, утворених за певною словотвірною моделлю (Н.А. Янко).

Твірні основи реалізують свої словотворчі можливості за моделями, властивими певній мові. Словотвірна модель розглядається як словотворча одиниця, що має бінарну організацію, певне категоріальне значення, визначає структурні і семантичні відносини між твірною та похідною основами і характеризується наявністю певного словотворчого значення (В.К. Зернова, І.С. Торопцев, В.Г.Костенко).

Одним з пріоритетних напрямів дослідження шляхів формування й удосконалення термінологічних систем може стати вивчення когнітивних механізмів термінотворення. В роботі когнітивно-ономасіологічний аналіз утворення медичних термінів здійснено у рамках моделі породження номінативної одиниці, що базується на основних постулатах теорії породження мовлення, запропонованої О.С. Кубряковою. Матеріал, що аналізується, дозволяє зробити висновок про те, що термінотворення є складним когнітивним процесом, механізми якого вступають у дію під впливом зовнішніх чинників – вичленення в навколишній дійсності нових об'єктів, релевантних потребам наукової галузі або вироблення абстрактних наукових понять унаслідок внутрішньої рефлексії людської свідомості, а також необхідності передати інформацію про ці об'єкти/поняття, що й виступає мотивом породження номінативної одиниці. Когнітивно-ономасіологічна модель породження медичного терміна має

інтеграційний характер і складається з таких етапів: мотиваційного, значення-твірного та вербального. На початкових (власне когнітивних, тобто передуючих вербалізації) етапах специфіка процесу термінотворення визначається вихідною позицією продуцента, пов'язаною, перш за все, з тим, які саме денотати виступають об'єктами номінації. На завершальному (вербальному) етапі ономазіологічний процес зумовлений обмеженнями, що накладаються з боку наукової галузі (М.Ф. Алефіренко). Вони виявляються, зокрема, у використанні обмеженого діапазону словотвірних моделей, відсутності конотативних елементів та неоднозначності семантичної інтерпретації терміну.

Термінологія, у тому числі й медична, є багатофункціональною мовною формацією та являє собою сукупність термінів, у якості яких виступають одиниці лексичного рівня. Таким чином, терміни є засобом реалізації функцій термінологічної системи, а функції цієї системи є одночасно функціями термінів. Вивчення особливостей функцій, що властиві медичним термінам, поряд з особливостями їхнього продукування і структурно-семантичних характеристик, є закономірним етапом лінгвістичного аналізу досліджуваних одиниць. Існують відмінності між функціями термінів як одиниць спеціалізованої мовної підсистеми, у тому числі й медичної, і лексичними одиницями інших підсистем (класів, стилів). Вони полягають у ступені прояву й особливостях актуалізації деяких функцій із загального числа тих, що властиві більшості одиниць лексичного рівня. Досліджувані терміни, що містять твірні основи кореневих дієслів германського походження, позначають спеціальні поняття в різних галузях медицини (кардіології, пульмонології, гастроентерології, гінекології, онкології, хірургії, стоматології та інших) і мають ряд функцій. Насамперед, необхідно виділити номінативну функцію (одержання назви, позначення понять), а також функції, що співвідносні з нею: когнітивну (здатність представити реальну дійсність семіологізованим ланцюжком звуків), епістемічну (відображення дійсності та збереження знань) і евристичну (відкриття нових знань). Важливу роль серед функцій, властивих медичному терміну, грає комунікативна функція, що трактується у нашій роботі як функція передачі спеціалізованої інформації. У цьому ракурсі комунікативна функція медичного терміна набуває великого значення, оскільки вона властива певному класу одиниць, що виступають на лексичному рівні домінантою наукової та технічної термінології.

Розділ 2. "Структурно-семантичний аналіз твірних основ корневих неправильних дієслів германського походження та співвідносних з ними похідних основ медичних термінів". У сучасній англійській медичній терміносистемі неправильні дієслова германського походження у функції термінів виражають спеціальні поняття: дії фізіологічного процесу чи стану (*cut* "прорізуватися (про зуби)"; *bear* "народжувати"; *hurt* "боліти"); дії медичної процедури (*burn* "припікати"; *draw* "видаляти (зуб)"; *freeze* "знеболювати"); дії,

що сприймаються за допомогою органів чуттів (*feel* "відчувати, почувати; сприймати"); переміщення або знаходження у просторі або в часі (*spread* "розповсюджуватися (наприклад, про захворювання)"). Досліджувані твірні основи кореневих дієслів медичних термінів набули термінологічного значення унаслідок семантичного розвитку дієслів загальнонавчальної лексики, метафоричного і метонімічного перенесень значень, наприклад: *hear* "чути, мати слух" (побутове) і *hear* "відчувати і сприймати звук, як протиставлення відчуттю і сприйняттю вібрації" (наукове); *beat* "бити, ударяти" і *beat* "пульсувати" (медичне); *feel* "почувати, сприймати дотиком" і *feel* "пальпувати" (медичне). Про виникнення нового термінологічного значення можна говорити, спираючися на контекст:

Verification of balanced articulation at the trial denture stage is recommended but should be done cautiously as the teeth are set in wax and may be dislodged if the patient is over-vigorous – even in the absence of occlusal interferences (British Dental Journal); де *set* "розміщати, розташовувати" (побутове) набуває значення "моделювати, тобто виготовляти макет перед конструюванням ортодонтичного протеза" (наукове);

The pulp includes the blood vessels that feed the tooth and the nerves of the tooth (Mayo Clinic family health book); де *feed* "годувати" (побутове) має термінологічне значення "харчувати, тобто забезпечувати необхідними поживними речовинами" (наукове). Виступаючи в новому лексичному оточенні, те або інше слово може набувати нового, термінологічного значення, внаслідок чого виникає новий термін як частина певної термінологічної системи (Ю.Л. Патрик).

У сфері функціонування термінологічна лексика, співіснуючи з лексикою загальнонавчальною, підпорядкована універсальним законам мови, одним із проявів чого є багатозначність термінів, що спостерігається також у медичній терміносистемі – близько половини (58%) кореневих неправильних дієслів германського походження є багатозначними.

Твірні основи кореневих неправильних дієслів германського походження та співвідносні з ними за структурою та семантикою похідні основи медичних термінів пов'язані між собою спільним термінологічним значенням. Процес утворення похідних основ медичних термінів складає, як правило, один або два такти деривації, рідше – три такти деривації: *break* "ламати, порушувати" → *break/er* "щипці, дробильник" (I такт деривації) → *skull-//break/er* "краніокласт, краніотрактор" (II такт деривації); *feed* "забезпечувати" → *feed* "подання матеріалу" (I такт деривації) → *feed//back* "зворотній зв'язок; регуляторний механізм" (II такт деривації) → *bio///feed//back* "біологічний зворотній зв'язок (процес подання інформації про стан фізіологічних змін)" (III такт деривації). Для наочного зображення словотвірної структури твірних та похідних основ медичних

термінів нами використано систему умовних позначень, де знак / позначає I такт деривації, // – II такт деривації, /// – III такт деривації.

Твірні основи кореневих неправильних дієслів германського походження беруть участь в утворенні похідних основ конверсійних, префіксальних, суфіксальних, складних і складнопохідних іменників; конверсійних, префіксальних, суфіксальних, складних і складнопохідних прикметників; префіксальних і складних дієслів. Твірні основи кореневих неправильних дієслів германського походження, що беруть участь у творенні похідних основ медичних термінів I такту деривації, демонструють різний ступінь словотворчої активності: від високої (при утворенні похідних основ конверсійних іменників, конверсійних прикметників) до словотворчо неактивної (при утворенні похідних основ префіксальних, складних, складнопохідних прикметників і складних дієслів). Загалом твірні основи неправильних дієслів германського походження демонструють низьку словотворчу активність (26%) та низьку продуктивність (1,45 рази) при утворенні віддієслівних похідних основ медичних термінів I такту деривації.

Похідні основи медичних термінів утворюються за словотвірними моделями, що характерні для англomовного термінотворення взагалі, наприклад: *SV* → *SN conv.*; *pref. (out-, over-) + SN conv. → SN pref.*; *SN conv. + SN → SN comp.*; *SN conv. + suf. (-y) → SAdj. suf.*; *SV + suf. (-able, -ful, -less, -y) → SAdj. suf.* та інші.

У процесі утворення похідних основ медичних термінів, твірні основи кореневих неправильних дієслів германського походження поєднуються з германськими і запозиченими словотворчими компонентами. Як правило, твірні основи кореневих неправильних дієслів германського походження тяжіють до генетично споріднених одиниць, наприклад: *out/break (out- [OE])*, *over/drive (over- [OE])*, *bend/er (-er [OE])*, *stick/y (-y [OE])* та інші. Твірні основи кореневих неправильних дієслів германського походження найчастіше комбінуються з запозиченими словотворчими елементами лише при утворенні похідних основ складних прикметників (41%).

Від твірних основ, представлених похідними основами медичних термінів I такту деривації, утворюються похідні основи конверсійних, префіксальних, суфіксальних, складних іменників; конверсійних, префіксальних, суфіксальних та складних прикметників II такту деривації. В утворенні термінів III такту деривації беруть участь твірні основи, представлені похідними основами складних іменників і прикметників II такту деривації.

Досліджувані медичні терміни відносяться до різних лексико-семантичних груп, з яких найбільш численними є: терміни-іменники, що позначають найменування фізіологічного процесу або стану (36,5% термінів), найменування медичного приладу або пристосування (21,5% термінів), найменування фізичного процесу або стану (20% термінів); терміни-прикметники, що позначають якість,

властивість, ознаку медичного процесу або стану (49% термінів); терміни-дієслова, що позначають дії медичної процедури (33,5% термінів), переміщення чи перебування в просторі або в часі (32,5% термінів), дії фізіологічного процесу або стану (31% термінів).

Розділ 3. "Структурно-семантичний аналіз твірних основ кореневих правильних дієслів германського походження та співвідносних з ними похідних основ медичних термінів". Кореневі правильні дієслова германського походження характеризуються високим рівнем інформативності, логічності, точною відповідністю науковому поняттю, сфера їх використання визначається межами відповідної терміносистеми. Більша частка (72%) досліджуваних дієслів медичних термінів склалася на ґрунті лексики літературної мови, у семантиці котрої існують опорні смислові пункти для позначення нового денотату. Утворення термінів шляхом перенесення значення за подібністю чи суміжністю або перетворення абстрактних значень слів у конкретні – спосіб доволі розповсюджений у досліджуваній медичній терміносистемі. Підставою для цього висновку є той факт, що близько 28% корневих правильних дієслів набули термінологічного значення саме внаслідок метафоризації чи метонімізації загальноживаних слів. Наприклад:

Retrospective analysis comparing nonpulsatile and pulsatile modes in terms of ability to wean from ventricular assist devices and survival rates has shown no significant statistical difference (Intensive Care Medicine),
де *wean* "віднімати від грудей" набуває значення "поступово відмовлятися від системи життєзабезпечення".

Твірні основи корневих правильних дієслів германського походження беруть участь в утворенні похідних основ конверсійних іменників, виявляючи при цьому високу словотворчу активність; суфіксальних іменників, демонструючи середні показники активності та низьку продуктивність; складних іменників, характеризуючись неактивністю та непродуктивністю. При утворенні похідних основ конверсійних прикметників твірним основам корневих правильних дієслів властива середня активність; при утворенні похідних основ префіксальних, суфіксальних і складнопохідних прикметників твірні основи дієслів є неактивними та непродуктивними. Низька активність та продуктивність є характерною для досліджуваних твірних основ при утворенні похідних основ префіксальних дієслів. Зазначені твірні основи є неактивними та непродуктивними у процесі творення похідних основ суфіксальних дієслів.

Твірні основи, що представлені віддієслівними похідними основами I такту деривації, реалізують свої словотворчі потенції в утворенні похідних основ іменників і прикметників II такту деривації способами конверсії, префіксації, суфіксації та складання. Твірні основи складних іменників, префіксальних, суфіксальних, складнопохідних прикметників і суфіксальних дієслів медичних

термінів I такту деривації пасивні у подальшому термінотворенні. Найбільш словотворчо активними серед твірних основ медичних термінів I такту деривації є твірні основи префіксальних дієслів, що продовжують словотворчі процеси у напрямі утворення похідних основ конверсійних і суфіксальних іменників II такту деривації. В утворенні похідних основ термінів III такту деривації беруть участь твірні основи складних іменників та суфіксальних прикметників II такту деривації.

Досліджувані медичні терміни належать до таких лексико-семантичних груп: найменування фізіологічного процесу або стану (*rot* "гниття, розкладання"; *swoon* "сінконе"; *twitch* "м'язове скорочення"), найменування медичної процедури (*strip* "підшкірне видалення вени, екстріпація підшкіряної вени"; *clipping* "накладення затисків чи скоб"), найменування медичного приладу або пристрою (*grasp* "затискувач; *pick* "пінцет"; *scraper* "шабер"), найменування частини організму людини або його структури (*char* "щелепа; щока"; *fold* "складка (виступ або край, якій утворюється при згині пластинчастої структури)"), назву захворювання (*flare* "запальна гіперемія; червоний дермографізм"); якість, ознаку, властивість медичного процесу чи стану (*shifting* "той, що мігрує; блукаючий"; *rotten* "гнилий, розкладений"); дії медичної процедури (*outstretch* "розтягувати, витягувати"; *underdrain* "проводити закритий дренаж") та інші.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснене комплексне дослідження структурно-семантичних і когнітивно-ономасіологічних особливостей медичних термінів у напрямі від твірних основ кореневих правильних і неправильних дієслів германського походження до співвідносних з ними за структурою та семантикою похідних основ медичних термінів сучасної англійської мови. Медичний термін ми розглядаємо як мовний знак у спеціальній функції носія інформації про систему наукових знань і практичних заходів, поєднаних метою діагностики, лікування і попередження хвороб, збереження і зміцнення здоров'я та працездатності людини, подовження життя. Розвиток і удосконалення медицини як науки, поява сучасних методів і способів лікування, профілактики і діагностики захворювань є тими екстралінгвістичними чинниками, що визначають вихідну позицію продуцента термінологічних одиниць номінації і визначаються в сукупності як об'єктивна номінативна недостатність.

Запропонована в роботі когнітивно-ономасіологічна модель породження медичного терміна виконана в рамках психологічного напрямку моделювання процесів мовотворення (на основі концепції Л.С. Виготського), і базується на розробках таких вчених, як О.С. Кубрякова, О.А. Селіванова, М.Ф. Алефіренко, І.С. Горопцев. Когнітивно-ономасіологічна модель носить інтеграційний характер, що припускає виділення в ній ряду послідовних етапів: мотиваційного (поява

нового поняття в науковій галузі), значення-твірного (обробка нової інформації у свідомості людини) і вербального (відтворення нового терміна в системі мови).

Нами було виявлено функції, найбільш характерні для медичних термінів, а саме: номінативна, когнітивна, епістемічна, евристична та комунікативна.

Твірні основи кореневих дієслів германського походження та співвідносні з ними похідні основи, що виконують функції твірних основ у подальшому термінотворенні, поєднуються як з германськими, так і з запозиченими словотворчими компонентами. Однак у сучасній англійській медичній терміносистемі спостерігається тенденція до зменшення ролі запозичених словотворчих компонентів при утворенні похідних основ медичних термінів.

Твірні основи кореневих дієслів германського походження реалізують свої словотворчі можливості, беручи участь в утворенні таких віддієслівних похідних основ: конверсійних, префіксальних, суфіксальних, складних, складнопохідних іменників; конверсійних, префіксальних, суфіксальних, складних, складнопохідних прикметників; префіксальних, суфіксальних і складних дієслів і демонструють різні показники словотворчої активності та продуктивності. В утворенні похідних основ медичних термінів II такту деривації беруть участь віддієслівні твірні основи I такту деривації, що представлені похідними основами конверсійних і суфіксальних іменників, конверсійних і суфіксальних прикметників, префіксальних дієслів. У подальшому словотворенні беруть участь твірні основи II такту деривації, що представлені похідними основами складних іменників, суфіксальних і складних прикметників медичних термінів. Досліджувані твірні дієслова германського походження у функції медичних термінів та їхні похідні демонструють в середньому низьку словотворчу активність (23%) і продуктивність (1,2 рази). Процес утворення похідних основ медичних термінів, що структурно та семантично мотивовані твірними основами кореневих дієслів германського походження, складає три дериваційні такти.

У результаті дослідження виявлено, що похідні основи медичних термінів представлені усіма повнозначними частинами мови, оскільки медична терміносистема забезпечує можливість вираження різних зв'язків і взаємин між науковими поняттями. Велику частку (51%) похідних медичних термінів складають терміни-іменники, що підтверджує тенденцію до номіналізації, властивої термінологічному словотворенню в цілому.

У результаті аналізу семантичних особливостей медичних термінів нами були встановлені найбільш розповсюджені лексико-семантичні групи, до яких належать: терміни-іменники, що позначають найменування фізіологічного процесу або стану (49,3% термінів), найменування фізичного процесу або стану (12,5% термінів), найменування медичної процедури (12% термінів), найменування медичного приладу або пристрою (11,5% термінів); терміни-дієслова, що позначають дії медичної процедури (58% термінів),

фізіологічного процесу або стану (27% термінів); терміни-прикметники, що позначають якість, властивість або ознаку медичного процесу (32,8% термінів).

Проведений структурно-семантичний аналіз медичних термінів показав відсутність принципових відмінностей як у плані структури, так і в плані змісту між похідними основами термінів, що утворені від твірних основ кореневих правильних і неправильних дієслів германського походження.

Перспективне направлення подальших досліджень визначається комплексним вивченням медичних термінів у напрямі від твірних основ інших структурних типів до співвідносних з ними похідних основ термінів. Важливим компонентом подальшого дослідження повинне стати виявлення й аналіз когнітивних словотворчих механізмів на рівні вибору способу та моделі словотвору.

Актуальним також є подальший аналіз функціонування твірних основ кореневих дієслів германського походження і співвідносних з ними похідних основ термінів в організації мовних утворень різних жанрів наукового стилю та визначення ресурсів і способів комунікативно-текстових функцій твірних і похідних основ у наукових текстах.

Основний зміст дисертації відображено в таких публікаціях автора:

1. Архітектоніка твірних основ кореневих неправильних дієслів германського походження і співвідносних з ними похідних основ медичних термінів (на матеріалі англійської мови) // Вісник Полтавського державного педагогічного університету ім. В.Г. Короленка. Серія: Філологічні науки. – 2000. – Вип. 4-5 (12-13). – С. 265-272.

2. Реалізація словотворчих потенцій твірних основ кореневих неправильних дієслів германського походження в напрямку похідних основ префіксальних дієслів медичних термінів (на матеріалі англійської мови) // Гуманітарний вісник. Серія: Іноземна філологія. – 2002. – Число 6.– С. 122-125.

3. Структурно-семантичні характеристики кореневих правильних дієслів германського походження в англійській медичній термінології // Гуманітарний вісник. Серія: Іноземна філологія. – 2003. – Число 7.– С. 126-128.

4. Архітектоніка твірних основ кореневих правильних дієслів германського походження та співвідносних з ними похідних основ медичних термінів (на матеріалі англійської мови) // Вісник Полтавського державного педагогічного університету ім. В.Г. Короленка. Серія: Філологічні науки. – 2003. – Вип. 3 (30). – С. 122-124.

5. Актуальні проблеми вивчення термінотворення в напрямку від твірних основ у світлі сучасних лінгвістичних концепцій // Вісник Полтавського державного університету ім. В.Г. Короленка. Серія: Філологічні науки. – 2004. – Вип. 1 (34). – С. 132-135.

6. Архитектоника производящих основ корневых неправильных глаголов германского происхождения и соотносимых с ними по структуре и семантике

производных основ глаголов медицинской стоматологической терминологии // Лінгвістичні та методичні проблеми навчання мові як іноземній: Матеріали третьої міжнародної наукової конференції (22-23 вересня). – Полтава: УМСА, 2000. – С. 50-52.

7. New Approach to the Word-Building Investigation // English in Ukraine of the New Millennium: 1-st Poltava Regional Tesol Conference (May 18-20). – Poltava: Наукова зміна, 2000. – Р. 117-119.

8. Словообразовательные потенции производящих основ корневых неправильных глаголов германского происхождения по глагольному ряду образования производных основ медицинских терминов (на материале английского языка) // Лінгвістичні та методичні проблеми навчання мові як іноземній: Матеріали четвертої міжнародної науково-практичної конференції (3-4 червня). – Полтава: УМСА, 2002. – С. 111-116.

9. Структурно-семантическая характеристика медицинской терминосистемы // Лінгвістичні та методичні проблеми навчання мови як іноземній: Матеріали п'ятої міжнародної науково-практичної конференції (3-4 червня). – Полтава: Дивосвіт, 2004. – С. 64-67. (У співавторстві з Зерновою В.К.)

10. Когнитивные механизмы терминообразования и принцип экономии речевых усилий // Ювілейні Четверті Каразінські читання, присвячені 200-річчю Харківського національного університету: Людина. Мова. Комунікація: Матеріали міжнародної науково-методичної конференції (2 листопада). – Харків: Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, 2004. – С. 109-111.

АНОТАЦІЯ

Знаменська І.В. Кореневі дієслова та їхні похідні в англomовній медичній термінолексичі: структурно-семантичний аналіз. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.02.04 – германські мови. – Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна. – Харків, 2006.

Дисертацію присвячено комплексному аналізу структурно-семантичних і когнітивно-ономасіологічних особливостей медичних термінів сучасної англійської мови, здійсненому у напрямі від твірних основ корневих дієслів германського походження до співвідносних з ними за структурою та семантикою похідних основ термінів.

Запропонована в роботі когнітивно-ономасіологічна модель породження медичного терміна носить інтеграційний характер і складається з таких етапів: мотиваційного, значення-твірного і вербального.

Твірні основи корневих дієслів германського походження, що реалізують свої словотворчі потенції (словотворчу активність, продуктивність та валентність) в утворенні похідних основ іменників, дієслів і прикметників загалом демонструють низьку словотворчу активність та продуктивність. Процес утворення похідних

основ медичних термінів за певними словотвірними моделями складає один, два, рідше три дериваційні такти. Твірні основи дієслів германського походження тяжіють до комбінації з генетично спорідненими словотвірними компонентами.

Медичні терміни, що досліджуються, належать до різноманітних лексико-семантичних груп. Велику частку похідних медичних термінів складають терміни-іменники, що підтверджує тенденцію до номіналізації, властивої термінологічному словотворенню.

Ключові слова: термін, твірна основа, похідна основа, словотвірна структура, словотворча активність, словотворча продуктивність, словотворча валентність, словотвірна модель, семантика, когнітивно-ономасіологічна модель.

АННОТАЦІЯ

Знаменская И.В. Корневые глаголы и их производные в англоязычной медицинской терминологии: структурно-семантический анализ. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата филологических наук по специальности 10.02.04 – германские языки. – Харьковский национальный университет им. В.Н. Каразина. – Харьков, 2006.

В диссертации проведен комплексный анализ современной англоязычной медицинской терминологии с учетом структурно-семантических и когнитивно-коммуникативных особенностей терминов, выполненный в направлении от производящих основ корневых глаголов германского происхождения к соотносимым с ними по структуре и семантике производным основам терминов. Выявление направлений реализации словообразовательных потенций производящих основ корневых глаголов германского происхождения и их производных с определением словообразовательных способов, словообразовательных моделей, валентных свойств, словообразовательной активности и продуктивности производящих основ медицинских терминов, а также изучение семантических особенностей терминов позволит представить исследуемую медицинскую терминологию как целостную систему со своими закономерностями организации.

Терминообразование является сложным когнитивным процессом. Образование терминов происходит под воздействием следующих факторов: вычленение новых объектов окружающей действительности, которые получают соответствующую номинацию; образование научных понятий в человеческом сознании; необходимости передачи знаний о новых понятиях. Когнитивно-ономасіологічна модель порождения медичного терміна має інтегративний характер і складається з ряду етапів: мотиваційного (апперцепції), смислообразующего (інтеріорації і внутрішнього

программирования) и вербального (селекции, парадигматизации, синтагматизации).

Функция как объект лингвистического анализа определяет содержание значительной части современных исследований терминов и терминосистем. В работе определяются функции, наиболее характерные медицинским терминам: номинативная (обозначение специальных понятий), когнитивная (способность представлять реальную действительность семиологизированной цепочкой звуков), эпистемическая (отражение действительности и хранение знания) и эвристическая (открытие нового знания). Важную роль в функциональной модели термина играет также коммуникативная функция, трактуемая в данной работе как функция передачи специализированной информации.

Участвуя в образовании производных основ существительных, глаголов и прилагательных путем конверсии, префиксации, суффиксации и сложения, производящие основы корневых глаголов германского происхождения в среднем выявляют низкую словообразовательную активность и продуктивность. При образовании производных основ медицинских терминов производящие основы корневых глаголов германского происхождения и их производные сочетаются как с германскими словообразовательными компонентами (*in-* [OE], *on-* [OE], *out-* [OE], *over-* [OE], *un-* [OE], *up-* [OE], *-ing* [OE], *-th* [OE], *-er* [OE], *-ness* [OE], *-y* [OE]), так и с заимствованными (*-able* [L], *-age* [L], *-ant* [L], *-(a)tion* [L], *de-* [L], *en-* [Gk], *non-* [L], *re-* [L]). Однако в исследуемой англоязычной медицинской терминосистеме наблюдается тенденция уменьшения роли заимствованных словообразовательных компонентов в процессе образования производных основ терминов в направлении от производящих основ корневых глаголов германского происхождения.

В результате проведенного семантического анализа были выявлены основные лексико-семантические группы медицинских терминов, установлены механизмы образования терминов на основе семантического расширения, метафоры и метонимии в медицинской терминосистеме.

Ключевые слова: термин, производящая основа, производная основа, словообразовательная структура, словообразовательная активность, словообразовательная продуктивность, словообразовательная валентность, словообразовательная модель, семантика, когнитивно-ономасиологическая модель.

RESUME

Znamensky I. V. Root Verbs and their Derivatives in English Medical Terminological Language: Structural and Semantic Analysis. – Manuscript.

Thesis for a Candidate Degree in Philology, Speciality 10.02.04 – Germanic Languages. – Kharkiv Vasyl Karazin National University. – Kharkiv, 2006.

The paper focuses on the complex analysis of structural-semantic and cognitive-onomasiological peculiarities of modern English medical terms studied through the derived root verb stems of the Germanic origin towards derivative stems of terms correlated with them.

Suggested in the work the cognitive-onomasiological model of medical term formation has integrative character and consists of the following stages: motivational, meaning forming and verbal.

The derived root verb stems of the Germanic origin which realize their word-building potency (activity, productivity and valency) in the formation of noun, adjective and verb stems demonstrate the low level of word-building activity and productivity in general. The process of derivative stems forming according definite word-building models consists of one and two derivative tacts, or three ones rarely. Derived verb stems of the Germanic origin tend to the combination with genetically relative word-building components.

The medical terms under study belong to the various lexical and semantic groups. The greater part of derivative medical terms consists of nouns, which proves the tendency to nominalization typical for terminological word building.

Key-words: term, derived stem, derivative stem, word-building structure, word-building activity, word-building productivity, word-building valency, word-building model, semantics, cognitive-onomasiological model.